

VLAD GHIMPU, *Biserici și mănăstiri medievale în Basarabia*, Editura Tyragetia, Chișinău, 2002, 219 p.

Nu se poate vorbi de cultura românească, de un ansamblu multicultural, fără a ține cont de Basarabia. Interferențele și conexiunile cu acest teritoriu contribuie într-o măsură considerabilă la conturarea unei tradiții în spiritul românesc de pretutindeni.

Lucrarea muzeografului basarabean Vlad Ghimpu, *Biserici și mănăstiri medievale în Basarabia*, inițial teză de doctorat a autorului, coordonată de prof. dr. Victor Spinei și susținută cu succes la Facultatea de Istorie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, în primăvara anului 1999, reprezintă o adevărată enciclopedie a locurilor sacre de peste Prut.

Structurată în cinci capitole bine conturate, cartea analizează detaliat cele mai importante mănăstiri și biserici ale Basarabiei din punct de vedere istoric,

arhitectonic și al evenimentelor istorice prin care acestea au trecut.

Scopul acestei lucrări, specificat succint în introducere, ca și în prefața semnată de Victor Spinei, privește extinderea cunoașterii evoluției bisericilor și mănăstirilor din Basarabia prin trimiteri la izvoare documentare și arheologice, plecând de la realizările anterioare ale istoriografiei și ale studiilor de specialitate referitoare la viața cultural-religioasă a perioadei medievale în Moldova.

Capitolul I este o prezentare a istoriografiei pentru tema abordată, reliefându-se totodată influența păgubitoare a factorului politic în cercetarea științifică. Acest lucru a dus în unele cazuri, ca studiile asupra bisericilor și mănăstirilor să aibă un caracter de cercetare stabilit dintr-un

interes imperial pentru teritoriul cucerit, iar în alte cazuri elaborarea unor studii referitoare la această problemă nu depășeau nivelul de popularizare.

Cu toate acestea, odată cu Unirea Basarabiei cu România, istoriografia românească se dezvoltă, elaborându-se sinteze în care rezultatele cercetărilor istorice au fost integrate întregului spațiu românesc. Obiectivele cercetărilor de-a lungul timpului au diferit în funcție de unele preferințe subiective, fapt ce a necesitat din partea autorului o investigație riguroasă legată de tematica lucrării.

În ceea ce privește bisericile și mănăstirile din perioada medievală prezentate în capitolul al II-lea, autorul decodifică pe baza tradițiile legate de creștinarea timpurie a românilor, a documentelor, a relatărilor întâmplătoare sau pe baza actelor de proprietate prezența bisericilor în satele și târgurile Basarabiei. De asemenea, autorul subliniază prezența în context documentar a mai multor mănăstiri care apar menționate direct sau prin mărturiile unor monahi. Aceste mărturii reliefează faptul că aproape în fiecare localitate existau una sau mai multe biserici, chiar dacă din lăcașurile vechi de cult au rămas prea puține datorită vitregiilor vremurilor.

Cercetarea bisericilor și paracliselor din centrele urbane și rurale din perspectivă istorică și arhitectonică face obiectul capitolului al III-lea. Analiza autorului este

centrată pe o serie de lăcașuri religioase păstrate integral sau parțial, cum ar fi bisericile din Cetatea Albă sau Sf.Nicolae din Hotin. Cercetarea confirmă conexiunile și sintezele spațiului de la est de Carpați cu întreg spațiul românesc prin raportarea la viața religioasă și la contextul arhitectonic.

Elemente detaliate de o mare importanță le găsim în capitolul IV, unde sunt prezentate mănăstirile de zid și rupestre tratate în perspectivă istorică și arhitecturală.

Complexele monahale rupestre de pe Valea Nistrului și Răutului ne sunt înfățișate prin analiza specificității acestor lăcașuri de cult. Mănăstirile rupestre de la Căpriană, Bosie de la Orheiul Vechi (singura datată documentar), Saharna, bisericile rupestre ale mănăstirilor Japca și Țipova reliefează interferențe cu arhitectura de zid și de lemn.

Ultima parte a lucrării lui Vlad Ghimpu, realizată după eforturi remarcabile, scoate în evidență rădăcinile culturii ținuturilor moldave și își propune *ab initio* să identifice bazele pe care s-a propulsat rezultatul unei tradiții întemeiate pe principiul continuității.

Cele prezentate de autor în această carte rămân ca o mărturie sau ca un model a ceea ce a fost la început. Ele nu sunt decât daruri ale unei culturi supuse vremii cu tot ceea ce presupune ea.

MIHAI GIOSAN